

א וברוך יי ית נח וית בנוי ואמר להום פוש וסגו ומלו ית ארעא: ב ודחלתכון ואימתכון יהי על כל חיות ארעא ועל כל עופא דשמיא בכל דתרחש ארעא ובכל נוגי ימא בידכם יתמסרון: ג כל ריחשא דהוא חי דלכון יהי למיכל פירוק עספא יהבית לכון ית כולא:

מוסף רש"י

גני נח המיר להם נשר (לפיל 6 טו): עשב. קרי עשב האפר וכל הגדל מאליו שאין בו טורח לתרוש ולורוע (ספדרין טו):

בינת המקראות

כאנשיו והלך לו בזמן החום שהיא העת המצטרך ביותר למים כן אתם כגדתם כי בעת צרה עת המצטרך ביותר לתנומת אוהבים: תיראו הרת. כאשר ראתם (חתת) פחד המכה: ותיראו. אתם יראים לומר האמת ואתם מחזינים את בעל ריבי (הקב"ה) כדי שלא יביא גם עליכם הצרות:

ב כי עתה הייתם לו תראו חתת ותיראו: לעיל כתיב שאחר שבאו על איוב צרות ויסורין היה לו טענות אל ה' על שהביא עליו צרות כאלו, וחבריו אמרו לו מוסר שאסור לדבר כן ועל זה כתיב שמוכיח לריעו: כי עתה וגו'. כזה שאין אתם מודים לי אתם דומים לנחל הזה האמור מקודם שבגד

אבן עזרא

דבק עם מוראכם: ג כל רמש. שם כלל לחית השדה ולבהמות הישוב ולכל עוף ולכל דג. והנה הכל מותר לאכילה: כירק. על שני משקלים יג. וכן תנור עשן (להלן טו יח), כעשן הכבשן (שמות יט יח):

בוחתכם. מפעלי הכפל מגזרת תראו חתת (איוב ו כא) כמו חתכם: בכך אשר תרמש האדמה. הטעם על האדמה, או תהיה האדמה פועלת: בידכם נתנו. כי בידכם. וי"א כי ביי"ת בכל ובכל מקום וי"ן. והקרוב שהוא

אבי עזר

גני קמליס וכשם נקודות. וכן הכל יש לו שני משקלים, פיין קהלל א י ט. תמה אפי על נעל הנה נמרגליות טובה שמתכ דמני הכז דכריס אשר לא עלו על לט. ועיין לחות ובה פ"ט:

יג כירק עשב על שני משקלים. כי ירק יש לו שלשה משקלים. כשם נקודות ירק לא היה (שפי"ט טו י). ומשקל פעול ואחר כל ירוק ידווש (ק"ו ט טו). וכשני קמליס כגן הירק (נכריס יא י). וכן עשן לו שני משקלים.

רמב"ן

(ג) כל רמש אשר הוא חי. ירמוז לבהמה ולחיה ולעוף וגם לדגי הים, כי כלם נקראים רמש, כדכתיב (לעיל א כא) כל נפש החיה הרומשת אשר שרצו המים:

אור החיים

בהם. כי שהוא טרם בהם ויגע בחיבה ולא ולמד כמה יגיעות יגע בהם, ועליו נאמר (ספלים קמ ג) יגיע כפיך וגו'. ג' שגרס נאמנעות קרננו שנמלטה ה' ושענע שלא יכרת כל בשר וגו', לזה החיר לו ה' לאכול מפרי דרכו:

כל רמש אשר הוא חי וגו'. יש לדעת למה לא יקומו הנשר לאלא לנח. ונראה כי נח משלו נתנו (ג) סיבות, האחד שנאמנעותו מלא ה' לקיים המין והשני לא היה מקיים מין הרמש בלא אדם וזה זכה הוא

כלי יקר

שהחיר להרגם ולאכול מהם, ולמה ילך השור לטבח ולא ימחה בבעליו, אם לא כי יד ה' עשתה זאת כי הטיל מורא של האדם על כל הבעלי חיים אל כל אשר יחפוץ יטה אותם, ולפי שהחיר הריגת הבעלי חיים סלקא דעתך אמינא שגם הריגת אדם הותרה, תלמוד לומר ואך את דמכם לנפשותיכם וגו'. ומה שלא החיר אכילת בשר לאדם, לפי שכל עם הארץ אסור לאכול בשר (פסחים מט:), אבל נח שעסק בתורה הותרה לו: והמפורשים נתנו טעם לדבר לפי שכל נבדא ניזון ממה שתחתיו, כי הדומם הוא הפחות בכל הנמצאים ניזון מעצמותו, והצומח ניזון מן הדומם כי יניקתו מן הארץ, וכל בעל חי ניזון מן הצומח, והאדם מן המדבר ניזון מן הבעלי חיים, והני מילי כשהוא עוסק בתורה ובשלימותו אשר עליו הוא נקרא אדם, כי זולת זה הוא נמשל כבהמות נדמה ולמה יאכל את בן גילו ומה שלימותו ניזון מן גילו כשיאכלנו, כי כל מזון מתהפך לטבע הניזון, ואדם כשיאכל מן הבעלי חיים ניזון מן שלימות אל החי לבא במדריגות מן המדבר, אבל אדם הנמשל לבהמה מה יתן ומה יוסיף לנאכל. ובדרך זה נאמר (ויכריס ו טו) ואכלת את כל העמים, וכתיב (במדבר יד ט) כי לחמנו הם, כי אתם קרויים אדם ולא האומות (ראה יבמות סא):

אח מכות הארץ וגו'. כמו שיחבאר במקומו בע"ה, לכן אמר אחר מכול זה, לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם, כי מכאן ולהלן אין לתלות פשע האדם בארץ כי אם הניזון הרע המושך כחו מן הנחש ומן סמאל רוכבו, זה שנתן טעם לדבר כי יצר לב האדם רע מנעוריו שעיקר חטאו יהיה תלוי ביצרו ולא בחומר הארץ:

הנפשות על זה, כי כדור המכול כתיב וכל יצר מחשבות לבו רק רע על כל היום, רעה לומר הולך וגרע מיום ליום, וחסא זה. תלוי ודאי בחומר הארץ לא מצד כח השכלי שבאדם כי בשישישים חכמה ואורך ימים תבונה (איוב יב יב), ואין לא ינחם האדם על רעתו בכואו כשנים, אמנם אם חוזר לבד סיבתו אתי שפיר, כי החומר מצד בהמיותו גם יזקין לא חסור ממנו אולחו. אבל אחר המכול שנטהר החומר הארץ מאז אין לתלות החטא כי אם ביצר הרע המתגבר בחזר בימי נעורו, אבל כי יזקין יפקח עין שכלו ולא ישוב לכסלה לכך לא נאמר כל היום כי אם מנעוריו לכך, אמנם קב"ה ליי"ג שנה ובא גם רעהו וחקרו והוא היצר טוב והוא סיבת קיומם:

(ג) ומוראכם וחתכם וגו'. אע"פ שכבר נאמר וירדו בדגת הים וגו'. מכל מקום הוסיף כאן המורא והחתת לפי

ו ברם בשרא דתליש מן חיותא חיא כגן בזמן דבנפשיה ביה או דתליש מן חיותא נכיסתא כדן ועד דלא נפקא כולא נשמתא לא תיכלון: הוברס ית דמכון לנפשתיכון אתבווע מן ידא דכל חיותא דקטלא לבר נשא איתבוועיניה לאיתקטלא עליה ומידא דאינשא מיד גבר דיישור ית דמא דאחוי אתבע ית נפשא דאינשא: ודיישוד דמא דאינשא בסהדין כה דיינא מחייבין ליה קטול ודיישוד בלא סהדין כו מרי עלמא עתיד לאתפרעא מניה ליום דינא רבא ארום בדיוקנא דיי עבד ית אינשא:

פירוש יונתן כגן בשרא דתליש מחיותא. פירוש אבר מן החי דמו בנפשו: כדן או דתליש מחיותא נכיסתא. פירוש דתלוש מן כהמה שחוטה, ועד שלא יצא נשמתה, ודייק כדדייק בפרק ד' מיתות (סנהדרין נט): כה בסהדין. פירוש כדפירוש רש"י: כו ודיישוד וכו'. פירוש השופך דם בלא עדות, ה' יתברך עתיד להפרע מיניה ביום הדין הגדול, ודייק כמו שפירשו המפרשים ופירוש רש"י (פסקי ה' ע"ש):

אבן עזרא

הדם, גם אדרשנו מיד כל חיה, שאצוה לאחרת שיהרגנה. או היא מצוה לבני נח והוא הישר להרוג ההורג: ו טעם והנה החיות מתורות לכם ולא אתם להן. המפרש דמכס לנפשתיכם זה ההורג נפשו, הוא רחוק בעיני. והוסיף לכאר

בעל הטורים

ה ואך. ג' במסורת. הכא ואך את דמכס לנפשתיכם אדרוש מיד כל חיה, ואידך ואך אם טמאה ארץ אחותכם (יהושע כ"ט). ואך את הדבר (במדבר כ"ב). לומר כמו שאסור להרוג עצמו

ספורנו

ד אך בשר בנפשו. אך בשר של חי בעורו עם נפשו, שהוא חי: דמו, וגם כן דמו שפירש בעורו חי: לא תאכלו. אבל פירש מן המת מותר לבני נח: ה ואך את דמכס לנפשתיכם אדרש. אף על פי שלא אדרוש דם שאר בעלי חיים מידכם, מכל מקום אדרוש את דמכס כשכיל נפשתיכם, שהן חשובות אצלי יותר מנפשות כל שאר בעלי חיים, וזאת הדישה תהיה על אופנים מתחלפים, שאם יזכה האדם הנה או מיד כל חיה אדרשנו, ומיד האדם, להצילו: מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם. אם לא יזכה לזה שאצילהו ויהרגהו, איש אחיו, אדרוש את נפש. ההורג מיד אחיו ההורגו להפרע

רמב"ן

(ד) אך בשר בנפשו דמו. כתב רש"י בעוד נפשו כו. בשר בנפשו לא תאכלו, הרי אבר מן החי, ואף דם לא תאכלו, הרי דם מן החי. אם כן יאמר בשר בנפשו דמו לא תאכלו. וזה כפי הפשט איננו נכון, ולפי המדרש איננו אמת, שלא נצטוו בני נח אלא על אבר מן החי כדברי חכמים (סנהדרין נט), לא על דם מן החי כדברי רבי חנינא בן גמליאל (שם): אבר פירושו אך בשר בנפשו, שהיא דמו, לא תאכלו, כי נפש כל בשר דמו הוא: (ה) דמכס לנפשתיכם. רמכס נפשתיכם, כלומר דמכס שהוא נפשתיכם, כדרך לכל כלי המשכן (שמות כו ט), וכן השלישי לאבשלום (וכי ה' ימים א ג ב). ויש לפרש את דמכס לנפשתיכם בנפשתיכם, כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא (ויקרא י"ד), וכמוהו וכל דם לא תאכלו ככל מושבותיכם לעוף ולבהמה (שם ז כו), פתרונו בעוף או בבהמה: והנכון שיאמר הדם שהוא לנפש ככס אדרוש. הגיד כי הדם הוא הנפש, ורמוז כי על שופך הנפש הוא מחייב מיתה, לא על דם האברים שאין הנשמה תלויה

בהם. ורבותינו (כ"ב צא) דרשו בו הורג את עצמו, את דמכס מנפשתיכם אדרוש: מיד כל חיה אדרשנו. תמה אני, אם הדרישה כמשמעה, מיד החיה כמו מיד האדם להיות עונש כדבר, ואין בחיה דעת שתענש או שתקבל שכר. ואולי יהיה כן בענין דם האדם לבדו, שכל החיה שתטרוף אותו תטרוף כי גורת מלך היא, וזה טעם סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו (שמות כ"ב), ואיננו להעניש את בעליו בממון, כי אפילו שור המדבר חייב מיתה (כ"ב מד). וצוה כן בבני נח כבישואל. (ו) ויהיה טעם שופך דם האדם. כל שופך, בין חיה בין אדם, והנה דמו נדרש בבית דין וכידי שמים:

ויתכן שיהיה טעם "מיד כל חיה", שתהיה הנקמה בשופך הדם מיד כל חיה, כמו כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה (ישעיה מ ב). ואמר, אך דמכס אדרוש ואנקום אותו ביד כל חיה, כי אשלח ברוצח כל חית הארץ ואשלח בו גם האדם ולא ינצל מידם, וכמוהו מכל צוררי

